

Agro-Turizm ve Sürdürülebilirlik İlişkisi: Muğla Yöresindeki TaTuTa Çiftliklerinde Bir Araştırma (Relationship Between Agro-Tourism and Sustainability: A Research TaTuTa Farms In Muğla Region)

Makbule CİVELEK^a, Taner DALGIN^b, Hüseyin ÇEKEN^c

^aStudent of MS

^bMuğla Sıtkı Koçman University, Muğla Vocational College, Tourism and Travel Service, 48000 Muğla / Turkey

^cMuğla Sıtkı Koçman University, School of Tourism and Hotel Management, Department of Hospitality Management, 48000 Muğla / Turkey

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilirlik
Agro-turizm
Alternatif Turizm

Özet

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kitle turizminin yıkıcılığı ve geri dönüşü olmayan etkileri turistik tüketicileri alternatif turizm türlerine yöneltmiştir. Doğal kaynakların tüketilmesi ve hasarın fazla olması da ülkelerin kalkınma ve stratejik planlarında alternatif turizm türlerine yer verilmesini sağlamıştır. Sürdürülebilirlik kapsamında yer alan ve çevresel tahribatı en aza indirgeyerek ortadan kaldıran turizm türlerinden biri de agro-turizmdir. Agro-turizm kaynakların koruyan, çevreye zarar vermeyen, yerel halkı ve işletmelerin iç içe olduğu bir turizm türünü ifade etmektedir. Bu çalışmada agro-turizm ve sürdürülebilirlik ilişkisi incelenerek Muğla yöresindeki agro-turizm işletmelerinin sürdürülebilirlik doğrultusundaki faaliyetleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma yöntemi olarak yarı yapılandırılmış mülakat ve katılımcı gözlem kullanılmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar incelendiğinde Muğla yöresinde faaliyet gösteren agro-turizm işletmelerinin çevreye duyarlı bir turizm türü olan agro-turizm doğrultusunda hareket ettikleri görülmektedir. Katılımcı gözlem sonucu elde edilen bulgular da gelen turistik tüketici profilinin farkındalığını ortaya koymaktadır..

Key Words

Sustainability
Agritourism
Alternative Tourism

Abstract

Destructiveness and irreversible effects of mass tourism diverted touristic customers to alternative types of tourism. As a result of consumption of natural resources and damage, countries have given place for alternative types of tourism in their development and strategic plans. Agro-tourism is one of tourism types that takes part in sustainability and minimizes environmental damage. Agro-tourism signifies that it protects resources and does not harm the environment. Also, it is intertwined with local community and business. In this study, by examining the relationship between agro-tourism and sustainability, activities of agro-tourism enterprises in Mugla region towards sustainability were tried to put forth. Semi-structured interviews and participant observation methods were used as research tool. Results obtained from the research show that agro-tourism enterprises operating in Mugla region, act in accordance with environmentally friendly agro-tourism. As a result of the findings obtained from participant observation revealed awareness of touristic consumer profile.

GİRİŞ

Kitle turizminin çevreye verdiği geri dönüşü olmayan zararlar, bilinçli turistik tüketicinin sürdürülebilir turizm türlerini tercih etmesini sağlamıştır. Doğal kaynakların tükenmesi, destinasyonların taşıma kapasitesi gözetilmeden turistik deneyimlere açılması turizmin birincil derecede önemli olan kaynaklarının bilinçsizce kullanılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de Stratejik Planda ve Turizm 2023 Stratejisinde alternatif turizm türlerine vurgu yapılarak çevreye ve doğaya duyarlı, sürdürülebilir turizm türleri üzerinde durulmuştur. Kırsal turizm türleri içerisinde yer alan agro-turizmi sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirmek mümkündür.

Bu çalışmada agro-turizmin kavramsal analizine ve gelişim sürecine yer verilmiştir. Agro-turizmin sürdürülebilir olması için başarı koşulları sıralanırken, agro-turizm ve sürdürülebilirlik ilişkisi incelenmiştir. Son olarak Muğla yöresinde TaTuTa kapsamında faaliyet gösteren işletmeler üzerinde yapılan araştırmaya ait bulgulara yer verilmiştir.

Alternatif turizm türleri açısından zengin olan ülkemizde agro-turizm potansiyelini ortaya koyacak çalışmalar son derece azdır. Çalışma bu açıdan önem taşımakla birlikte, Türkiye genelinde daha geniş kapsamlı çalışmalara ışık tutmak açısından da faydalı olacaktır.

AGRO-TURİZMİN KAVRAMSAL AÇIDAN İNCELENMESİ VE GELİŞİM SÜRECİ

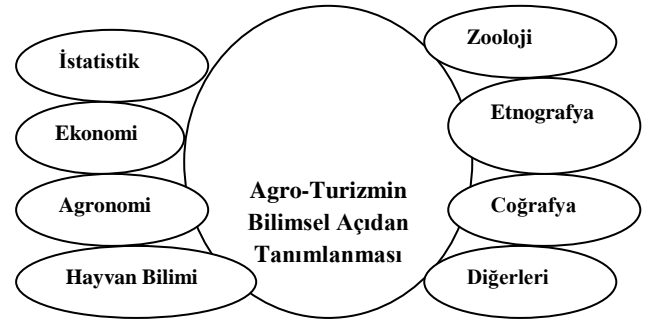
Agro-turizm kavramı hakkında çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Temelde benzer noktalardan hareket edilse de, çeşitli ülkelerdeki araştırmacıların yaptığı tanımlamalarda bazı farklılıklar da göze çarpmaktadır. Bu çalışmalar doğrultusunda agro-turizm kavramını aşağıdaki şekillerde tanımlamak mümkündür:

Agro-turizm doğrudan tarımsal çevreye, tarım ürünlerine ve tarım alanlarındaki konaklamalara bağlı turizm ürünüdür (Sharpley ve Sharpley, 1997).

Agro-turizm kırsal turizmin spesifik bir alanıdır. Çiftçiler veya çiftlik sahipleri tarafından tarımsal ya da bahçe gibi alanlarda yürütülen, hayvan ve bitki de üretilebilen, geleneksel metotların kullanıldığı bir turizm türüdür (George ve Rilla, 2005).

Genel olarak agro-turizm öncelikle tarımsal amaçlarla kullanılan bir alanda ziyaretçi ve turistlerin ilgisini çekmeye yönelik yapılan uygulamalardır (Blacka vd., 2009). Agro-turizm yapısal özellikleri nedeni ile birçok disiplinle ilişki içersindedir. Agro-turizmin bu multidisipliner özelliğini Sznajder vd. (2009) aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Şekil 1: Agro-Turizmin Multidisipliner Anlamda Tanımlanması

Kaynak: Sznajder M., Lucyna. P. ve Scrimgeour, F. (2009), Agritourism, AMA DataSet LTD: UK, p.8.

Şekil 1'e göre agro-turizm içerisinde birçok kavramı barındırdığı ve ilişki içerisinde olduğundan multidisipliner bir özellik göstermektedir. Agro-turizm, faaliyetlere katılan kişi sayısının bilinebilmesi amacıyla istatistikle, özellikle tarımsal alanlarda faaliyet gösteren işletme ve çalışanlarına sağladığı ekonomik yarar doğrultusunda ekonomi bilimiyle, agro-turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği sağlanması amacıyla birincil konumda önemli olan agronomi, hayvan bilimi ve zooloji ile, tarımsal faaliyetlere uygun olup olmaması ve buna ek olarak da bir destinasyonun güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyabilmesi amacıyla coğrafya ile, sosyolojik yönünün baskın olması nedeni ile de etnografya bilimi ile iş birliği içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

Agro-turizmin başlangıcı 1800'lü yılların sonuna dayanmaktadır. Agro-turizmle ilgili ilk faaliyetler şehirde yaşayan insanların, şehir yaşantısından uzaklaşmaları ve akrabalarını ziyaret etmeleri amacı ile kısa süreli ziyaretlerini kapsamaktadır. Otomobilin icadından sonra, 1920, insanların kırsal alanlara ziyareti de kolaylaşmıştır. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda yaşanan Büyük Buhran ve İkinci Dünya Savaşı kırsal rekreasyona olan ilgiyi de arttırmıştır. 1960 ve 1970'lerde at biniciliği, çiftlik hayvanı besleme popüler hale gelmiştir. 1980 ve 1990'larda ise çiftlik tatili, yatak ve kahvaltı olarak geceleme ve ticari çiftlik turları popüler olmuştur (Hatch, 2008).

Tüm bunlara rağmen agro-turizmin son yirmi yıl içerisinde yaygınlaştığı söylenebilir. Birçok faktör bu eğilimin artmasına katkı sağlamıştır. İnsanların daha kısa süreli tatile çıkmaları, arabaları ile daha fazla seyahat etmeleri, iş seyahatleri ile tatili birleştirmeleri, farklı turizm türlerine yönelmeleri, ailece seyahat ederek köklerini arama istekleri bunlara örnek olarak gösterilebilir (Maetzold, 2004).

Günümüzde agro-turizm ulusal çapta çiftçiler ve işletmeler için gelir arttırabilmek amacıyla fırsat olmaya devam etmektedir. Bazı üreticiler devlet ve federal devlet kurumları, üniversiteler, turizm ofisleri, profesyonel danışmanlar ve medya bir endüstri olarak agro-turizmin tanıtımına kaynak ayırmaktadır (Bruch, 2005).

Agro-turizm turizm sektörünün önemli bir parçası olarak gelişimini sürdürmektedir. Bazı bölgeler için kısa süre sonra en büyük turizm sektörü konumuna gelecektir. Sermayenin kısa sürede kendini amorti etmesi nedeniyle uluslararası

boyutta da yatırım örnekleri göze çarpmaktadır (Sznajder vd., 2009).

AGRO-TURİZMDE BAŞARI KOŞULLARI VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ

Agro-turizm faaliyetlerinde bulunan işletmelerin başarılı olabilmeleri, devamlılıklarını sağlayabilmeleri için bir takım şartları yerine getirmeleri gereklidir. Bu şartlar Walker'a göre (2009) aşağıdaki gibidir:

Plan oluşturma: İşletmeyi diğer işletmelerden benzersiz kılacak ne gibi faaliyetlerde bulunulabileceği, yönetmeliklere uygun faaliyet yapılıp yapılmadığı ve karlılık sağlayıp sağlamayacağı gibi sorulara yanıt aranmalıdır.

Faaliyetleri Büyütme Planı: Plan oluşturulduktan sonra ikinci aşama müşterileri işletmeye çekebilmek için faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve ziyaret eden turistleri tekrar işletmeye çekebilmezdır.

Yükümlülükleri Belirlemek: Risk yönetimi konularının belirlenmesi, risklerin önlenmesi için gerekli tespit ve özel çalışmaların yapılması, sigorta amaçlı güvenlik planlarının uygulanmasını kapsamaktadır.

Ortaklıkları Geliştirme: Komşu çiftlik ya da işletmelerle iş birliğini geliştirerek, mevcut planlar hakkında destekleri ve fikirleri alınmalıdır. İşletme ile ilgili ekonomik gelişmeler ve planlar Ticaret Odasına bildirilmelidir.

Çekiciliklerin Envanterini Çıkarma: Tanıtım planını gözden geçirilmesi ve diğer yerel faaliyetlerde yardım sağlamak için turizm ofislerinden yardım alınmalıdır. Bölgedeki diğer çiftliklerde agro-turizm faaliyetlerde olup olmadığını belirlenmeli ve bir ortaklık geliştirilerek tanıtım yapılmalıdır.

Diğer Agro-Turizm Çiftliklerin Ziyareti: Benzer faaliyeti gösteren çiftliklerin ziyaretini kapsamaktadır. Bu çiftliklerin ziyareti yeni fikirlerin oluşmasına ve desteklemeye olanak tanır.

Turizm Sitelerine Web Sayfasını Ekleme: Yapılan faaliyetlerin duyurulabilmesi ve tanıtımı amacıyla ülkedeki turizm sitelerinde web sayfası oluşturularak eklenmelidir.

Müşteri Profili Belirleme: Müşterileri stresten uzak, rahatlama ve doğayla baş başa kalma amacıyla bu turizm türünü tercih ettikleri için pazarlama faaliyetlerinde de buna önem verilerek profil belirlenmelidir.

Ziyaretçiler İçin Net Kurallar Koyma: Agro-turizm doğrultusunda yapılacak olan faaliyetler, gelen müşterilerin güvenliği için bazı kurallar koyularak sürdürülmelidir.

Wicks ve Merrett (2003) ise bu özellikler Fikir Yaratma, İş Planı Geliştirme, Çiftlik/Arazi Kaynaklarını Değerlendirme, Risk Kaynaklarını Değerlendirme ve Takımı ya da Kendinizi Eleştirme olarak değerlendirilmiştir.

Maetzold'a göre (2004) ise başarı koşulları kaynakların değerlendirilmesi, bilgi alma, diğer girişimcilerin neler yaptığını takip etme, potansiyel müşterilere danışma, ürün için pazar araştırması yapma, iletişim ağı oluşturma, yardım alma, iş ve pazarlama planı oluşturma ve finanssal plan oluşturma olmak üzere sıralanmıştır.

Hatch (2008) ise bu sürecin aşamalarını kişilik değerlendirmesi, hedeflerin tanımlanması, pazar analizi yapmak, arazi kaynaklarını değerlendirmek, finanssal kaynakları değerlendirmek, zaman ve emek ihtiyacını belirlemek, güvenlik koşullarını tanımlamak, hukuki destek almak, sigorta seçeneklerini belirlemek, girişimin pazarlanması ve iş planı geliştirme olarak belirlemektedir.

Tüm bu başarı koşullarına ortak özellikler görülmektedir. Agro-turizm faaliyeti gösteren ya da göstermeyi planlayan işletmeler kendilerine uygun planı belirleyerek bu plan doğrultusunda hareket etmelidir. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi açısından bir plan dahilinde devam etmek oldukça önemlidir. Oluşturulan planın basamakları kontrol edilerek denetlenmelidir. Hedeflenen amaçlar ile gerçekleşenler arasında bir bağ oluşturulması devamlılık için önem taşımaktadır.

Sürdürülebilirlik kapsamında yer alan agro-turizm kitle turizmine tezat olarak ortaya çıkmıştır. Kaynakların korunarak kullanılması, gelecek nesillere bırakılma amacı gütmesi, turizmin sadece ekonomik boyutuyla ele alınmıyor olması agro-turizmin sürdürülebilir olduğunu göstermektedir.

Sürdürülebilirlik doğrultusunda agro-turizmin bir diğer etkisini doğa dostu mimari yapılarda görmek mümkündür. Kitle turizmi ile özdeşleşen oteller yerine doğal hayata uyumlu yapılar vardır. Bu yapılar çoğunlukla doğada bulunan malzemelerden yapılmaktadır. İşletmeler tarafından yapılan ağaç, saman ve çamur evler buna örnek olarak gösterilebilir.

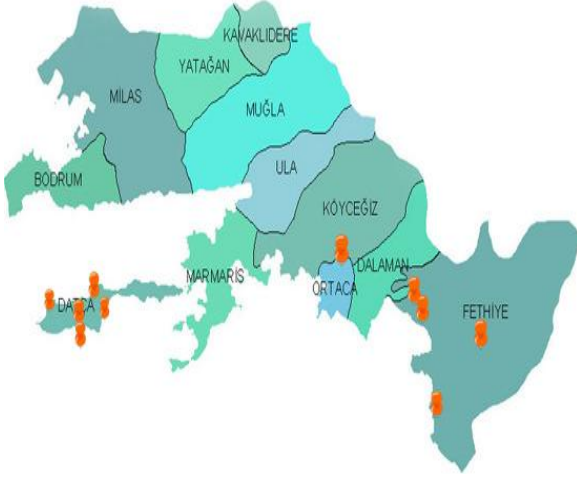
Agro-turizmin, kitle turizmine göre kaynakları koru kullan düşüncesinden hareket ederek kullandığı söylenebilir. Kitle turizminin belirli bölgelerde toplanması ve yılın belirli dönemlerinde yoğunlaşmasının aksine agro-turizm tüm yıla yayılarak çevresel yıkıcılığı önlemektedir.

Agro-turizm ekolojik açıdan sürdürülebilir olmasının yanı sıra sosyo-kültürel açıdan da sürdürülebilirlik sağlar. Turistler yerel kültürü deneyimlemeye geldikleri için, yerel kültüre zarar vermek yerine saygı duyarak uyum sağlarlar. Yerel halk açısından bakıldığında da yararlarını görmek mümkündür. Unutulmaya yüz tutan el sanatları, ekmek yapımı, yöresel yemekler ve zanaatlar tekrar yaygınlaşma şansı bulmaktadır.

MUĞLA YÖRESİNDEKİ TATUTA ÇİFTLİKLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNİ ORTAYA KOYMAYA YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

TaTuTa doğrultusunda Muğla Yöresinde faaliyet gösteren 10 işletme Fethiye, Dalyan ve Datça'dadır. Fethiye'deki işletmeler Tangala Çiftliği, Pastoral Vadi, Reflections Camp, Yonca Lodge, Datça'da İbrahim Ohan Çiftliği, Datça Çiftlik Evi, Pigs Bay Camp, Sardunya Pansiyon, Knidia Çiftliği Dalyan'daki çiftlik ise Kargıcak'tır. Çiftliklerin dağılımı aşağıdaki haritadaki gibidir:

Şekil 2: Muğla Yöresindeki TaTuTa Çiftliklerin Dağılımı

Kaynak: <http://www.mecsev.org.tr> adresindeki harita üzerinde tarafımca düzenleme yapılmıştır.

Muğla yöresinde faaliyet gösteren işletmelerin özellikleri aşağıdaki gibidir:

Tangala Çiftliği: Fethiye ilçesinin Yakaköy sınırları içerisinde 3.5 dönüm arazi üzerinde yer alan Tangala Çiftliği yılın 12 ayı gönüllüleri kabul ederken, Mayıs-Eylül arası ise konukları ağırlamaktadır. Gönüllüler haftanın 6 günü, günde 6 saat çalışmaktadır. Çiftlikte özellikle peynir yapımı yoğun olarak tercih edilmektedir. Peynir atölyesinde, gelen misafir ve konuklara ev yapımı peynirin nasıl yapıldığına yönelik eğitim verilmektedir. Tangala Çiftliği takvimine göre faaliyetler çeşitlilik göstermekle birlikte gönüllüler bahçe işleri, meyve sebze toplama, ekme, ilaçlama, hayvanların bakımı ve şarap yapımı gibi faaliyetlerde bulunabilirler. Ek olarak çiftlikte geri dönüşüm, şifalı ot yetiştirme, doğa dostu mimari yapıların yapımı ve geleneksel üretim teknikleri de kullanılmaktadır.

Pastoral Vadi: Fethiye'deki bir diğer çiftlik ise Pastoral Vadi'dir. Yanıklar köyünde yer alan Pastoral Vadi 42 dönüm üzerine kurulmuştur. Yılın 12 ayı hem gönüllüleri hem de konukları ağırlamaktadır. Çiftlikte haftanın 6 günü, günde 6 saat çalışılmaktadır. Gönüllüler bahçe işleri, meyve sebze ekme, toplama, bakma, ev işleri, hayvanların bakımı, pazarlama desteği, çanak çömlek yapımı, kilim dokuma, ahşap oymacılık ve sepet yapımı gibi faaliyetlerde bulunabilmektedir. Pastoral Vadi doğa dostu mimari yapı kullanırken taş kerpiç ve tahta evler yapılmakta ve ekolojik yaşam eğitimleri, yerli tohum kullanma, geri dönüşüm, doğa dostu temizlik, permakültür ve şifalı ot yetiştirme gibi hizmetler de verilmektedir. Bunlara ek olarak Pastoral Vadi'de kongre ve konferans organizasyonları düzenleyebilme olanağı da vardır. Geçmiş senelerde yapılan çalıştay, seminer ve konferanslar buna örnek olarak gösterilebilir.

Yonca Lodge: Fethiye Yanıklar köyünde bulunan diğer bir işletme ise Yonca Lodge Eko Pansiyonudur. 14 odalı butik bir otel olan Yonca Lodge yılın 12 ayı hem gönüllüleri hem de konukları ağırlamaktadır. Haftada 6 gün, günde 5 saat çalışan gönüllüler bahçe işleri, sebze meyve üretimi, doğa dostu enerji projelerine ve pazarlama faaliyetlerine destek olabilirler. Gelen konuklar bunlara ek olarak yöresel

yemekleri tatma ve yapımını öğrenme fırsatı elde etmektedir. Ayrıca Yonca Lodge bahçesinde yer alan dut, erik, böğürtlen, nar, zeytin, limon ve portakal ağaçlarındaki ürünleri toplama ve yetiştirme imkanları da vardır.

Reflections Camp: Fethiye'de bulunan Reflections Camp Kabak koyunda yer almaktadır. Yılın 12 ayı gönüllülere, Mayıs-Ekim ayları arasında ise konuklara açıktır. Haftada 7 saat çalışılan Reflections Camp, 9 ahşap bungalov, 2 toprak ev ve 2 toprak odadan oluşmaktadır. Reflections Camp'te ufak bir alan permakültür ve çiçek ekimi için ayrılmıştır. Yine bulunduğu yer dolayısıyla çadır da kurulabilmektedir. Gelen konuk ve gönüllüler bahçe işleri, meyve sebze üretimi bakımı ve ev işlerine yardımcı olabilmektedir. Buna ek olarak meditasyon ve yoga eğitimleri de verilmektedir. Mimari açıdan doğaya ve doğala dönük malzemeler kullanılmaktadır.

Pigs Bay Camp: Datça Haytbükü'nde bulunan Pigs Bay Camp Mayıs-Ekim ayları arasında gönüllüleri, Haziran-Ağustos aylarında ise konukları kabul etmektedir. Gönüllüler haftada 6 gün, 7 saat çalışmaktadır. Gönüllüler bahçe işleri, meyve sebze ekme, toplama ve bakımı, ev işleri, hayvanların bakımı ve şifalı ot yetiştirme gibi faaliyetlere katılabilmektedir. Çiftlikte yaz boyunca atölyelerde faaliyetler, kış aylarında ise daha çok bahçe işleri yapılabilmektedir. Çiftlikte dans ve meditasyon eğitimleri de verilmektedir. Ayrıca alternatif enerji kaynakları kullanılarak doğa dostu mimari yapılara yer verilmektedir. Geri dönüştürülebilir ürünler ayrıştırılarak tekrar kullanımı sağlanmaya çalışılmaktadır.

Datça Çiftlik Evi: Datça'daki bir diğer çiftlik ise Datça Çiftlik Evi'dir. 9 dönüm üzerine kurulu olan Datça Çiftlik Evi yılın 12 ayı hem gönüllüleri hem de konukları ağırlamaktadır. Gönüllüler haftada 6 gün, 5 saat çalışmaktadır. Gönüllüler ve konuklar Kasım-Ocak ayları arasında zeytin hasadı Şubat ayında zeytin hasadı, ot yolma, fidan dikimi, asma budama, patates soğan sarımsak ekimi, Mart ayında üzüm bağı dip kazılması, sebze ekimi, çağla hasadı, ağaç gübreleme, Nisan ayında üzüm bağı dip kazılması, sebze ekimi Mayıs ayında ot yolma, sebze bakımı, bağ budama, sulama, Haziran ve Ağustos ayında sulama, hasat, konserve yapımı, şarap yapımı Eylül ayında kışlık sebze ekimi, Ekim ayında ise sebze bakımı ve çapalama gibi faaliyetlere katılabilmektedir. Buna ek olarak badem, avokado, elma, limon, zeytin ve kayısı ağaçlarından ürün toplama, marmelat ve dondurma yapımı da faaliyetler arasındadır.

Sardunya Pansiyon: Datça Palamutbükü'ndeki konumlanan Sardunya Pansiyondur 3 dönüm arazide faaliyet göstermektedir. Sardunya Pansiyon'da gönüllüler haftanın 6 günü, günde 6 saat çalışmaktadır. Yılın 12 ayı boyunca gönüllü ve konuklarını ağırlamaktadır. Gönüllüler bahçe işleri, sebze meyve üretimi ve ev işlerinde bulunabilirler. Çiftlikte ekolojik tarım yapılmakla birlikte bu ürünler tüketim amaçlı kullanılmaktadır. Ek olarak mutfak eğitimi verilerek marmelat ve reçel yapımı öğretilmektedir. Sardunya Pansiyonun 2013 yılı takvimine göre Ocak-Haziran ayları bahçe işleri, genel tadilat ve marangozluk, Temmuz-Eylül ayları arası yemek ve temizliğe yardım, bahçe işleri, Ekim-Aralık ayları arası ise bahçe işleri, marangozluk ve

genel tadilatlar için ayrılmıştır. Sardunya Pansiyonda alternatif enerji kaynakları kullanılmaktadır.

Knidia Çiftliği: Datça Yazlıkköy’de 12 dönümlük bir arazide faaliyet gösteren Knidia Çiftliği Mayıs-Aralık ayları arasında gönüllülerini, Mayıs- Eylül ayları arasında ise konuklarını ağırlamaktadır. Gönüllüler haftada 6 gün, günde 6 saat çalışmaktadır. Knidia Çiftliğinde meyve suyu yapımı, turunc ekşisi, marmelat yapımı, harnup ve şarap yapımı öğretilmektedir. Bu faaliyetlerin dışında ise geri dönüşüm, şifalı ot yetiştirme, doğa dostu mimari yapıların yapımı da yer almaktadır. Ziyaretçilerin konaklaması için 4 ahşap çardaktan oluşmaktadır. İhtiyaç duyulan enerji, alternatif enerji kaynaklarından güneş ve rüzgar enerjileri kullanılarak sağlanmaktadır.

İbrahim Ohan Çiftliği: Datça’da yer alan İbrahim Ohan Çiftliği Mart- Temmuz, Ağustos-Ekim aylarında konuklarını kabul etmektedir. Gönüllüler ise Nisan, Ağustos ve Eylül aylarında kabul edilirken hafta 7 gün, günde 6 saat çalışmaktadırlar. Bu çiftliğe gelenler sebze, meyve, şifalı ot yetiştirme, bahçe işleri ve ev işlerine yardımda bulunabilmektedir. Aylara göre iş bölümü ise Nisan ayında çagla hasadı, Ağustos ayında badem hasadı ve Kasım ayında zeytin hasadı şeklindedir. İbrahim Ohan çiftliğinde sertifikalı organik tarım yapılırken yerli tohum kullanmaya ve ekolojik tarım yapmaya özen gösterilmektedir. İbrahim Ohan Çiftliği 2013 yılı boyunca gönüllü ya da konuk ağırlamayacaktır. 2014 yılında ise faaliyetlerini sürdürmeye devam edecektir.

Kargıcak Vadi: Dalyan Göbel Köyünde bulunan Kargıcak Vadi Organik Tarım Çiftliği 2010 yılından beri faaliyet göstermektedir. 30 dönüm arazi üzerinde faaliyet gösteren Kargıcak Vadi’ye gelenler Mayıs ayında ot yolma, budama, sebze meyve bakımı, Haziran ayında sulama gübreleme, çevre düzeni, Temmuz ayında ot yola Ağustos ayında ot yolma, taş toplama, budama, adaçayı kekik toplama, Eylül-Kasım ayları arasında nar mandalina hasadı, defne yaprağı toplama, defne yağı yapımı gibi işlere yardımcı olabilirler. Ek olarak nar, mandalina, portakal ağaçları, defne, adaçayı, kekik ve kapari yetiştirilmektedir. Kargıcak Vadi’de 2013 yılında inşaat olması nedeniyle gönüllü ya da konuk ağırlamayacaktır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ ve AMACI

Ülkemizde turizm hareketlerinin giderek önem kazanması ve artmasına bağlı olarak alternatif turizm türleri ile sürdürülebilir turizm türlerinin oluşması ve yaygınlaşması yolunda çeşitli adımlar atılmaktadır. Gerek kalkınma planlarında, gerekse 2023 Vizyonunda alternatif turizm türleri üzerinde durularak kitle turizminin yıkıcılığı ve sezonluk olması dolayısı ile etkilerinin en aza indirgenmesi hedeflenmektedir. Ülkemizin konumu gereği alternatif turizm türlerine uygun olduğu ortadır. Turizm türlerinin çeşitlendirilmesi yoluna gidilerek kitle turizmi ile algılanan kötü imajın düzeltilebilmesi olasıdır.

Çalışma kitle turizmi ile özdeşleşen ülkemizin, alternatif turizm yönünden nedenli zengin olduğunun göstergesi olması, taşıma kapasitesi sorunu olan bölgelerde de alternatif sağlayarak bu sorunun üstesinden gelinebilmesi açısından model oluşturabilir. Özellikle çevreye duyarlılık ve kaynakları koru-kullan düşüncesi ile sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi amacıyla agro-turizm stratejik konumdadır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmada yöntem olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ve katılımcı gözlem kullanılmıştır. Mülakat tekniğinin kullanılmasının sebebi elde edilmek istenen verilerin ölçekli sorularla elde edilmesinin mümkün olmamasıdır. Önceden hazırlanmış görüşme taslağına bağlı olarak sürdürülen yarı yapılandırılmış mülakat tekniği araştırmacıya daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde edebilme olanağı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden mülakatın seçilmesinin bir diğer nedeni de Muğla yöresinde TaTuTa kapsamında faaliyet gösteren işletme sayısının azlığıdır. Bu nedenle derinlemesine bilgi alabilmek amacıyla mülakat kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan bir diğer yöntem ise katılımcı gözlemdir. Araştırma esnasında işletmelerde konaklanarak yapılan faaliyetler gözlemlenmiş ve bu faaliyetlere katılan kişilere doğrudan ulaşılmıştır. Katılımcı gözlemin seçilmesindeki amaç agro-turizm doğrultusunda yapılan faaliyetlerin incelenmesidir. Buna ek olarak işletmelerin sürdürülebilirlik doğrultusunda yaptıkları faaliyetler de gözlemlenmiştir.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılığı

Fethiye’de Kabak Koyunda bulunan Reflections Camp ile 13-15 Nisan, Yanıklar Köyünde bulunan Pastoral Vadi ve Yonca Lodge’da 15- 17 Nisan arasında mülakat ve katılımcı gözlem gerçekleştirilirken Yakaköy’de bulunan Tangala Çiftliğinde 19-20 Nisan tarihinde hem yerel halkla hem de işletme sahipleri ile görüşülmüştür. Belirtilen tarihlerde katılımcı gözlem gerçekleştirilebilmesi amacıyla işletmelerde konaklanmıştır. Katılımcı gözlem, gönüllüler ve konuklar tarafından yapılan agro-turizm faaliyetleri doğrudan gözlenebilme imkânı sağlamıştır.

Fethiye’deki işletme yöneticileri ile yapılan mülakatlar ortalama olarak 60 dakika sürmüştür.

Datça Palamutbükü’nde Sardunya Pansiyon ile 22-23 Nisanda Hayıtbükü’nde bulunan Pigs Bay Camp ile 23-24 Nisan, Datça Çitlik Evi ile ise 24-25 Nisan tarihinde mülakat yapılmıştır. Belirtilen bu tarihlerde işletmelerde konaklanarak katılımcı gözlem ile bulgular elde edilmiştir. İşletme yöneticileri ile yapılan mülakatın ortalama süresi 70 dakikadır.

Dalyan’da TaTuTa kapsamına faaliyet gösteren Kargıcak Vadi ile 3 Mayıs tarihinde görüşülmüş fakat Kargıcak Vadi’nin 2013 yılı boyunca inşaat halinde olması nedeniyle araştırmaya dahil edilememiştir. Kargıcak Vadi 2013 yılında gönüllü ve konuk ağırlamayacaktır.

Araştırma sınırlılığı Muğla yöresinde agro-turizm kapsamında faaliyet gösteren işletme sayısının azlığı olmuştur. Muğla yöresindeki TaTuTa çiftliklerinin sayısı 10’dur. 10 işletmeden İbrahim Ohan Çiftliği ve Kargıcak Vadi 2013 yılı boyunca kapalı olduğundan, ön görüşme yapılan 8 işletmeden 7 işletme araştırmaya katılmıştır. Araştırmanın diğer bir sınırlılığı ise bu çalışmanın Türkiye genelinde yapılmamış olmasıdır. Çalışma Muğla yöresindeki TaTuTa çiftlikleri ile sınırlandırılmıştır.

Bulguların Analizi ve Yorumlanması

Fethiye ve Datça'da TaTuTa kapsamında faaliyet gösteren 8 işletmeden 7'si ile mülakat yapılmıştır. Mülakat yapılan işletme yöneticilerine ait demografik özellikler ve işletmelerin faaliyet süreleri tablo 23'teki gibidir:

Tablo 1: İşletmelere Ait Demografik Özellikler ve Faaliyet Süreleri

Kişiler	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek	Faaliyet süreleri
A	Bay	65	Üniversite	Pastoral Vadi İşletmecisi	7 yıl
B	Bay	30	Üniversite	Yonca Lodge İşletmecisi	11 yıl
C	Bayan	40	Üniversite	Pigs Bays Camp İşletmecisi	4 yıl
D	Bayan	53	Üniversite	Sardunya Pansiyon İşletmecisi	2 yıl
E	Bay	42	Üniversite	Reflections Camp İşletmecisi	11 yıl
F	Bayan	74	Üniversite	Datça Çiftlik Evi İşletmecisi	15 yıl
G	Bayan	36	Üniversite	Tangala Çiftliği İşletmecisi	6 yıl

Tablo 1'e göre katılımcılardan 3'ü bayken, 4'ü bayandır. Katılımcıların yaş ortalaması 48.7'dir. Katılımcıların tamamı üniversite mezunudur. En az süre faaliyet gösteren işletme Sardunya Pansiyon iken, en fazla süre faaliyet gösteren işletme Datça Çiftlik Evidir.

Katılımcıların mülakat sorularına verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir:

a) İşletmelerin kuruluş amacı: İşletmelerin kuruluş amaçları farklı noktalardan hareket etse de benzer özellikler taşımaktadır. Bu cevaplar derlendiğinde *çevreye duyarlı bir turizm türünü yayma, çevreyi koruma, doğal güzelliklerin ve kaynakların sürdürülebilirliği, teknolojik kirlilikten ve şehir yaşantısından kaçış* gibi cevaplar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

“... Doğal yapılarla turistik hizmet sunmaya çalışıyoruz. Doğaya uygun, sürdürülebilir yaşamın ilk adımlarını sağlama hedefimiz var. Amacımız doğanın korunarak var olan güzelliklerin artırılmasıdır.”

“... İşletmemiz ilk olarak bir aile işletmesi olarak kurulmuştur. Çevreye duyarlılık ve doğal yaşamı koruma, şehir hayatından kaçış ve teknolojik kirlilikten uzaklaşma amacı taşımaktayız.”

b) İşletmelerin faaliyet gösterdiği dönemler: A, B D, E, F işletmeleri yılın 12 ayı açıkken, C işletmesi Mayıs-Ekim arasında gönüllüleri, Haziran-Ağustos ayında konukları, G ise yılın 12 ayı gönüllüleri kabul ederken, Mayıs-Eylül arası ise konuklarını kabul etmektedir.

“... Yılın 12 ayı açtık. 9 odalı işletmemizde isterlerse çadır kurarak da konaklama yapabilirler.”

c) İşletmelerin istihdam olanakları: İşletmelerde dönemsel olarak çalışan kişi sayısı farklılık göstermektedir. Bunun nedeni de gönüllülerin katılımının değişiklik göstermesidir. Bu dönemsel farklılıklarla beraber A, B, C, D, F ve G işletmesi gönüllüler dışında 2 kişi, E işletmesi gönüllüler dışında 4 kişi çalışmaktadır.

“... İşletmede çalışan kişi sayısı dönemsel olarak farklılık göstermektedir. Mutfak işlerine yardımcı olan 2 çalışanımız var. Onun dışında da gönüllü sayısında değişiklik olmakla birlikte 15- 20 kişiyi bulmaktadır.”

d) İşletmelerin faaliyet alanları: İşletmelerin konumları gereği faaliyetler çeşitlilik göstermektedir. *Hayvan bakımı, sebze meyve ekimi ve toplama, zeytin hasadı, fidan dikimi, yemek, ekmekeç reçel ya da marmelat yapımı gibi faaliyetler ortak faaliyetlerken, zeytinyağı yapımı, ağaç kiralama, şarap yapımı, kuş gözlemciliği ve doğal mimari yapıların yapılması, yoga ve meditasyon eğitimleri gibi faaliyetler farklılık gösterebilmektedir.*

“... Çiftliğe gelenler kendi istekleri ve yetenekleri doğrultusunda çeşitli faaliyetlerde bulunabilirler. Ziyaretçiler çiftliğimizde bahçe işleri, dokumacılık, çömlekçilik, marangozluk, ürün ekme toplama, zeytin yağı yapımı, sabun yapımı ve şarap yapımı gibi faaliyetlerde bulunabilmektedir.”

“... Buraya gelenlerin çok fazla faaliyet içinde olduğunu söyleyebilirim. Hayvan bakımı, sebze meyve ekimi toplama, zeytin hasadı, fidan dikimi, yemek, reçel ya da marmelat yapımı gibi şeyleri öğrenebilirler. Aylara göre farklılık gösteren etkinlik takvimimiz var. Buna göre de faaliyette bulunabilirler. Bir de uzun yıllardır burada yaşamın getirisi olarak nerede ne olduğunu bilen biriyim. Doğa yürüyüşleri yapmak isteyenlere de yol gösterici olabiliyoruz. Eşim ve ben uzun yıllar yurtdışında yaşadık. Bu yüzden de buraya gelen ya da gelecek olan kişilere kitaplarını getirmeleri şartıyla İngilizce ders de verebiliyoruz.”

e) İşletmelerce üretilen ürünler: İşletmeler arazilerinin bir kısmını kendi ürünlerini üretmek için ayırmıştır. Bu doğrultuda *organik tarım yaparak kendilerine yetebilecek kadar ürettikleri ürün dışındakileri yerel halktan temin ettiklerini* belirtmişlerdir.

“... Ürünlerimizin çoğunu kendimiz üretiyoruz. Gelen misafir ve gönüllülerle bu ürünleri paylaşıyoruz. Yoğunluğun fazla olmadığı zamanlarda yine ürünlerimizi köylülerle de paylaştığımız oluyor.”

f) Sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar: İşletmeler sürdürülebilirlik kapsamında genel olarak alternatif enerji kaynaklarını kullanma, çöpleri ayrıştırma, organik tarım yapma, doğal alanlara zarar vermeden mimari dönüşüm yapma gibi etkinliklerinden bahsetmişlerdir. Buna ek olarak E işletmesi kısa vadede elektriğini üreten, yağmur suyunu kullanan, taş, toprak ve ahşaptan oluşacak iki ev projeleri olduğunu D katılımcısı ise rüzgar enerjisini kullanmaya yönelik planları olduğunu belirtmiştir.

“... Sürdürülebilirlik doğrultusunda çöpleri ayrıştırıyoruz. Geri dönüşümü sağlanabilecek çöpleri, geri dönüşüm için kullanıyoruz. Güneş panelleri kullanarak elektrik üretiyoruz. Ayrıca havuzlarda belirli bir sistem ile

suyun da maksimum düzeyde verimi kullanılmasını sağlamaktayız.”

“... İlk sene belediye 4 bin ayrıştırma poşeti hediye etmişti. 3 ayda koyda daha önce atılmış olan bütün çöpleri ayrıştırdık. Bunun dışında tamamen kendi çabamızla 3.5 ton moloz attık. Geldiğimizde çam ağaçlarının çoğunda hastalık vardı. Hava almayan sahil şeridindeki orman küf ve nemden ölmek üzereydi. Çam ağaçlarındaki bir çeşit turtıl hastalığı vardı ve hastalıklı uçların temizlenmesi gerekiyordu. Yüzlerce ağacı temizledik. Ormanın yüzeyindeki birikmiş çöp ve çam iğnelerini kaldırdık. Büyük bir bölge şu an tertemiz.”

g) İşletmelerin turizme bakış açıları: İşletmeler kitle turizmin yıkıcılığı üzerinde yoğunlaşarak agro-turizmin çevreye duyarlı olduğunu belirtmişlerdir.

“... Kitle turizmi çevreye geri dönüşü olmayan zararlar vermektedir. Agro-turizm ise çevreye duyarlı yöntemlerin kullanılması ve bilinçli turistlerin gelmesi nedeniyle o yıkıcılığa sahip değildir.”

“... Bizim yaptığımız faaliyetler diğer turizm türleri gibi değil. Gelenler dinlenme, eğlenme ve öğrenme fırsatı buluyorlar. Bizi tercih eden turistler de bunun farkında. Bu yüzden bizim yaptığımız turizm dışındaki turizmin çevreye zararları çok fazla. Biz doğaya ve doğala dönük yaşıyoruz.”

“... Kışın yoğun tempoda çalışan kişiler yorgunluğunu atmak için turizme katılmaktadır. Fakat çoğunlukla hem çevreye duyarlı hem de konforun bir arada olmasını istiyorlar. Oysa teknolojik kirlilik ve tüketim çılgınlığı doğal kaynaklara ve çevreye zarar veriyor. Özellikle de kitle turizminin çevreye verdiği zararlar kaçınılmaz. Biz turizmin ticari boyutuyla ele alınmasını istemiyoruz. Herkese başka bir yaşamın da mümkün olduğunu gösterme amacındayız.”

h) Agro-turizmin yöreye etkileri: İşletmeler tarafından çeşitli cevaplar verilmiştir. Katılımcı A ekonomik getirisi nedeniyle dışarıya göçün azaldığını, halkın sosyokültürel açıdan geliştiğini belirtirken F, E çevrenin korunması, kadınların ürünlerini pazarlarda satması gibi yararlarının olduğunu eklemiştir.

“... Agro-turizmin Uzunyurt Köyü'ne ekonomik faydası çok fazla. Köylüler bal, zeytinyağı gibi ürünlerini özellikle yabancı turistlere satıyorlar. Pansiyon işletiyorlar.”

i) Agro-turizm doğrultusunda yapılabilecek iyileştirmeler: İşletme yöneticileri bulunduğu köylere göre farklı yanıtlar vermiştir. Genel olarak verilen yanıt altyapıyı iyileştirme yönündeyken buna ek olarak katılımcılardan A, C, E ve F daha fazla destek ve teşvik olması ve tanıtıma önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

“... Köylülerin evlerini turizme açabilmeleri, daha fazla bilinçli turistlerin gelebilmesi amacıyla vergilerden muafiyet ya da desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. Altyapı düzenlemeleri yapılmalıdır.”

j) İşletmelerin yerel halkla olan ilişkileri: Verilen genel yanıt tüm işletmelerin yerel halk ile iç içe olduğu ve yardımlaşmaya gittiği yönündedir. Buna ek olarak F ürettikleri ürünleri yerel halkla paylaştıklarını gelen turistlerin çevreye ve yerel yaşama saygılı olduğunu eklemiştir. Katılımcılardan D ise konumları gereği yerel

halkla fazla işbirliği içerisinde olmadıkları yönünde aksi bir cevap vermiştir.

“... Yerel halkla iç içe olmamız nedeniyle faaliyetlerimizden haberdarlar. Agro-turizmin yerel halk yok sayılarak sürdürülebilirliğinin sağlanamayacağını düşünüyorum. Yerel halkın da içinde bulunduğu bir turizm ancak varlığını devam ettirebilir. Gerek işletmemizde yerel halkı çalıştırmak olsun gerekse de aldığımız ürünler ile yerel halkla işletmemiz bir bütün oluşturmaktadır.”

Bulguların Yorumlanması

İşletmelerin kuruluş amacı bazı yönleriyle farklılık gösterse de çıkış noktası olarak benzer özellikler göstermektedir. Şehir hayatının karmaşasından kaçış, çevreyi ve doğal kaynakları koruma, agro-turizmin sürdürülebilir bir turizm türü olması gibi etmenler işletme yöneticilerini agro-turizm faaliyetlerine yönlendirmiştir.

İşletmelerde çalışan sayısı dönemsel olarak farklılık göstermektedir. Bazı işletmelerden alınan yanıtlar ve katılımcı gözlem sonucunda yerel halktan da kişilerin istihdam edilmesine olanak sağlandığı sonucunda varılmıştır.

Katılımcı gözlem ile elde edilen bulgulara göre gelen misafirler ağırlıklı olarak Türklerden oluşmakla birlikte gönüllüler ise ağırlıklı olarak yabancılardan oluşmaktadır.

Agro-turizm doğrultusunda yapılan faaliyetler işletmelerin konumuna ve özelliklerine göre farklılık göstermekle birlikte genel olarak ürün ekimi ve bakımı, hayvan bakımı, marmelat yapımı, ağaç dikimi, ağaç ya da arazi kiralama, zeytinyağı yapımı, şarap yapımı, çevre gezileri ve eğitimsel deneyimler gibi faaliyetleri kapsamaktadır.

Katılımcı gözlem ile elde edilen bulgulara göre işletmeler belirli bir alanı ürün ekimi için ayırmıştır. Bu ürünler çiftliklerin büyüklüklerine göre farklılık göstermekle birlikte ürünlerin tamamını kendileri üretmediklerinden yerel halktan da ürün almaktadırlar.

Agro-turizmin sürdürülebilirliğini ortaya koymak amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar derlendiğinde işletmelerin alternatif enerji kaynaklarını kullandığı, organik tarımın hakim olduğu, çöplerin ayrıştırıldığı, çevredeki ağaç ve bitkilerin ilaçlandırıldığı gözlemler sonucunda da güneş panellerinin yaygın olarak kullanıldığı söylenebilir.

Genel olarak turizme bakış açıları sorulduğunda işletme yöneticileri kitle turizminin uzun vadede çevreye ve yerel halka verdiği zarar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. İşletmelerin Agro-turizme yönelmelerindeki ana amaç da kitle turizminin olumsuzluklarıdır.

Agro-turizm doğrultusunda yapılabilecek iyileştirmelere genel olarak altyapı üzerine yoğunlaşmıştır. Bazı işletmelere ulaşım konusunda da sıkıntıların yaşanması bu cevabın verilmesinde önemli bir paya sahiptir. Özellikle turizm açısından önemli olan turistik ürünün ulaşılabilir olması şarttır.

Yapılan mülakat, işletmelerin yerel halka da duyarlı olduğunu göstermektedir. Yerel halk işletmelerin yaptıkları faaliyetlerden haberdarken, işletmelerin bazıları yerel halkın istihdamına da olanak tanımıştır. Yerel halkın yaşam alanına zarar vermeden faaliyetler sürdürülmektedir. Bu nedenlerden

dolayı işletmelerin yerel halkın yaşam şekline saygılı olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Turizm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için stratejik bir konuma sahiptir. Gerek ekonomik katkıları gerek sosyal yönü ile birçok açıdan ülkelere katkı sağlamaktadır. Ülkelerin diğer ülkelere tanıtılmasında da önemli bir payı olan turizm, ülkelerin rekabet gücünü etkilemektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler turistik ürün ve turizm çeşitlendirmesi yoluna giderek turizmi tüm yıla yayma ve sürdürülebilirliğini sağlama amacı gütmektedir.

Agro-turizm tarımsal alanlarda yapılan, kaynakların sürdürülebilirlik doğrultusunda kullanıldığı bir turizm türüdür. Özellikle Akdeniz ülkelerinin kitle turizmi ile konumlandırılması nedeniyle geri dönüşü olmayan çevresel zararlar görmesi, taşıma kapasitelerinin göz ardı edilmesi gibi sorulara yeni çözümler getirmesi bakımından hükümetlerce de desteklenmektedir.

Agro-turizm çiftliklerde yapılan faaliyetler doğrudan doğruya çevreyi koruma ve sürdürülebilir adımlar atılma yolundadır. Çiftliklerin alternatif enerji kaynaklarını kullanması ve elektriğini kendilerinin üretmesi sürdürülebilirlik doğrultusunda yapılanlar arasındadır. Rüzgar enerjisi ve güneş enerjisi gibi alternatif enerji kaynaklarının kullanılmasının yanı sıra, bisiklet pedalını çevirme şeklinde de elektrik üretilmektedir.

Agro-turizmin bir diğer faydası çevrenin korunmasını sağlamaktır. Diğer turizm türlerine göre çevreye duyarlılığı oluştururken çevre bilinci ve farkındalığı olan turistlere ulaşmayı hedeflemektedir. Bu da turizmin birincil kaynağı olan doğal çevrenin korunmasını beraberinde getirecektir. Ayrıca, agro-turizm ile turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılması sağlamak mümkündür. Çiftliklerde yapılacak faaliyetlerinin aylara göre düzenlenmesi turistlerin kış aylarında da ülkemizi seçmesine katkı sağlayacaktır (Civelek vd., 2013).

Agro-turizmin çevreye duyarlılığını gösteren başka bir unsur ise çiftliklerde yetiştirilen ürünlerin üretim yöntemlerinde kullanılan tekniklerdir. Ürünler organik tarım aracılığı ile elde edilmektedir. Bu da çevreye zarar veren ve kısa süre sonra tarımsal anlamda zararları olan tohumların kullanılmaması nedeniyle sürdürülebilirdir.

Sürdürülebilir turizm türü olan agro-turizm kitle turizminin aksine çevreye duyarlı ve doğal kaynakları koruyan bir faaliyettir. Muğla yöresinde yapılan mülakat ve katılımcı gözlem sonucu, işletmelerin çevreye duyarlılık konusunda alternatif enerji kaynaklarının kullanılması, doğa dostu mimari yapıların oluşturulması, işletmelerde organik tarımın yapılması, atıkların ve çöplerin ayrıştırılması amacı ile yapılan faaliyetler sürdürülebilir olma yolunda atılan adımlara örnek teşkil etmektedir.

Yapılan katılımcı gözlem ve mülakat sonucunda bazı önerilerin getirilmesi mümkündür. Bu öneriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Agro-turizm faaliyetleri içerisinde olan işletme sahipleri yerel ve ulusal yönetimler tarafından destek görmeli ve teşvik edilmelidir

Çiftliklere ulaşım konusunda problemler ve zorluklar yaşandığından altyapı yatırımlarına önem verilmelidir.

Yerel halkın agro-turizm faaliyetlerine katılımı, faaliyetleri çeşitlendirmesi ve ürünlerini pazarda satabilme olanağı sağlanmalıdır.

İşletmeler yönlendirici levhalar ile ulaşımı sağlama yoluna gitmelidir. Özellikle çiftliklere ulaşım zor olduğundan yönlendirici levhaların olması ulaşılabilirlik açısından önemlidir.

Araştırma yapılan yörelerde tarım ve turizm ortak bir payda altında bütünleştirilmeye sürdürülebilirlik doğrultusunda hareket etmeye çalışılmalıdır.

Agro-turizm doğal mimari yapıları beraberinde getirdiğinden restore çalışmalarının yapılmasına da yardımcı olmaktadır.

Yurtdışı örneklerinde olduğu gibi ülkemizde de agro-turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi yoluna gidilmelidir.

Ülkemizde agro-turizm faaliyetlerine uygun alanlar belirlenerek bir envanter çıkarılabilir. Bu envanter doğrultusunda bölge ya da yörenin SWOT analizi yapılarak rakipler karşısında güçlü ve zayıf yönlerin ortaya konması pazarlama ve tanıtım faaliyetleri açısından yarar sağlayabilir.

Bir çok ülke agro-turizmin tanıtılması ve yaygınlaştırılması açısından faaliyet göstermekte ve uzun vadeli planlar yapmaktadır. Yukarıda da belirttiği gibi özellikle agro-turizm faaliyeti gösteren işletmeler desteklenmelidir. Bu işletmelerin sayıca azlaşması kitle turizmi ile anılan ülkemizin alternatif turizm türleri açısından da zenginliğini ortaya koyabilmek açısından önemlidir. Sağladığı ekonomik getirileri ile de kırsal alanda yaşayan yerel halkın göç ve istihdam gibi önemli sorunlarına da çözüm olabilir. Bu nedenle de yasal düzenlemeler ile sınırları çizilerek, bölgenin taşıma kapasitesi göz önünde tutularak planlamalar doğrultusunda pazarlama faaliyetlerine ağırlık verilmelidir. Araştırma sadece Muğla ilindeki TaTuTa çiftliklerini kapsadığından, ülkemiz genelinde tüm TaTuTa çiftliklerini kapsayacak daha kapsamlı bir çalışma yapılması agro-turizmin Türkiye'deki potansiyelini ortaya koyabilme açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Blacka, A., Couture P., Coale, C., Dooley J., Hankins, A., Lastovica, A., Mihálik, B. Reed ve Uysal, M. (2009), *Agri-tourism*. Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia Cooperetive Extension: USA.
- Bruch, M. ve Holland, R. (2004), *A Snapshot of Tennessee Agritourism: Results from the 2003 Enterprise Inventory*. Erişim tarihi: 29. 07. 2012. <http://cpa.utk.edu/pdffiles/PB1747.pdf>.
- Civelek, M., Dalgın, T., Çeken, H. ve Ekiztepe, B. (2013), Menemen Yöresinde Agro-turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3 (2): 1-7.
- George, H. ve Rilla, E. (2005), Agritourism Enterprises on Your Farm or Ranch: Where to Start, *University of California, Division of Agriculture and Natural Resources*, Erişim Tarihi: 14. 02. 2013 <http://anrcatalog.ucdavis.edu/pdf/8334.pdf>
- Hatch, A. D. (2008), Agri-Tourism: A New Agricultural Business Enterprise, *LSU Ag Center Research & Extension*, United States University: USA. <http://www.mecce.org.tr>
- Maetzold, J. (2004), *Alternative Enterprises and Agritourism: Farming for Profit and Sustainability Resource Manual*, Erişim Tarihi: 08.02.201 <http://www.nrcs.usda.gov/technical/RESS/altenterprise/resmanual.html>
- Sharpley, R. ve Sharpley, J. (1997), *Rural Tourism: An Introduction*, Thomson Business Press: London.
- Walker, A. M. (2009). *Agritourism: Ideas and Resources*, Virginia Cooperative Extension, Virginia Polytechnic Institute and State University: USA.
- Wicks, B. E. ve Merrett, C. D. (2003), Agritourism: An Economic Opportunity for Illinois, *Rural Research Report*, 9(14): 1-8.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Extensive Summary

Relationship Between Agro-Tourism and Sustainability: A Research TaTuTa Farms In Muğla Religion

Introduction

Irreversible damage to the environment of mass tourism made conscious touristic consumer choose the types of sustainable tourism types. Depletion of natural resources and to open destinations to tourism experiences without carrying a consideration about capacity leads unconsciously use of the resources which have primary importance for tourism. For this reason, by emphasizing alternative types of tourism, Strategic Plan and Tourism 2013 Strategy focused on sensitive to the environment and nature and sustainable tourism types. So, agro-tourism which is in the area of rural tourism can be evaluated in the scope of sustainability. In this study, conceptual analysis of agro-tourism and its development process were given. Success conditions for agro-tourism to be sustainable lined up and the relationship between agro-tourism and sustainability was examined. Finally, findings belong to research done on enterprises operating in the scope of TaTuTa in Mugla region were presented.

Methodology

In this research, semi-structured interviews and participant observation were used as research tool. The reason for using interview method is scale-interview questions are not possible to obtain desired data. Another reason for the selection of the interview method from qualitative research methods is the shortage of the number of enterprises operating under TaTuTa. For this reason, interview method was used in order to get in-depth information.

The other used method is participant observation. During the research by staying in enterprises, activities done observed and persons who involved these activities were reached directly. The main of choosing participant observation model is examining the activities done in accordance with agro-tourism. In addition, enterprises activities towards sustainability were observed. This study can create a model for Turkey which has been identified with mass tourism, to indicate that how it is rich in terms of alternative tourism and for regions which have capacity problem to overcome this problem. Particularly, with sensitivity to environment and purpose of ensuring the sustainability with the idea of protect-use resources, agro-tourism has a strategic position. Turkey is rich in alternative types of tourism. However, studies which demonstrates the potential of agro-tourism in Turkey is extremely few. In this respect, this study is crucial and it aims to shed light on a larger scale studies in Turkey.

Findings

Even if the purpose of establishment of enterprises varies from each other, they have similar features as starting point.

Factors like escaping from the bustle of city life, protection of the environment and natural resources, sustainability of agro-tourism have diverted business executives to agro-tourism activities.

The number of employees varies periodically. Some of the responses received from enterprises and the result of participant observation, it is concluded that agro-tourism allows members of the public to be employed. Although activities carried out in accordance with agro-tourism varies according to location and characteristics of enterprises, generally it contains activities like planting and care, animal care, jam making, tree planting, tree or land renting, olive oil making, wine making, field trips and educational experiences. According to findings from the participant observation, enterprises dedicated a particular area for product cultivation. These products vary in the size of farms and also as they are not able to produce all of the products, they buy products from local people.

Complied answers which were given to the questions asked in order to demonstrate the sustainability of agro-tourism indicates that enterprises are using alternative energy types, organic agriculture is dominant, waste is separated and trees and plant were pesticide. Beside these things, as a result of observations it can be said that solar panels are widely used.

Business executives were asked about general opinions about tourism and they focused on long-term damage of mass tourism to the environment and local community. Their main purpose of heading towards the agro-tourism is negative parts of the mass tourism.

The interviews show that enterprises are sensitive to the local community too. Local community is aware of the activities carried out by enterprises and some of the enterprises allowed local community to be employed. Activities are continuing without harming the living area of the local community. For these reasons, it is possible to say that enterprises respect the way of life of the local community.

Conclusion

Agro-tourism has a strategic position both developed and developing countries. It contributes to the countries with the aspect of its economic and social ways. By diversifying their tourism products and tourism, developed and developing countries aims to spread tourism to whole year and provide sustainability.

Activities carried out in agro-tourism farms aims directly protect environment and take steps in sustainability. Using of alternative energy sources and producing their own electricity by farms are among those made in accordance with sustainability. Besides using alternative energy sources like wind power and solar energy, electricity is generating by turning bicycle pedals.

The other factor that shows the sensitivity of agro-tourism to the environment is the techniques used in farms in methods of production. Products are obtained by means of organic farming. This is sustainable by not using seeds which are damaging to the environment.

Unlike mass tourism, agro-tourism which is a type of sustainable tourism is an activity which protects natural resources and sensitive to the environment. As a result of the interview and participant observation carried out in Mugla region, activities of using alternative energy types, eco-friendly architectures, organic farming, waste separation can be taken as an example for being sustainable.

As a conclusion of interviews and participant observation, it is possible to say that enterprises operating in Mugla region are sensitive to the environment and have sustainable activities. It is thought that with incentives and restrictions to be made agro-tourism in Turkey will develop and contribute to the diversification of the tourism product.